

структурування хорового колективу. Виховання студентів може стати інструментом розвитку лише в тому випадку, якщо якомога глибше розпізнати їх індивідуальні особливості у всій багатоманітності даного поняття. Адже всі студенти мають різний темперамент, різні характери, різні смаки та устремління, різні погляди та довузівську підготовку. Як «тонкий музикант-психолог» керівник має знаходити шлях до душі кожного свого вихованця, володіти вмінням відшукати властиві кожному індивідуальні особливості, зберегти їх, дати їм можливість розкритися природним шляхом, та відрізнятись за своїми творчими індивідуальностями диригентсько-хорової діяльності, маючи своє творче обличчя, говорючі своєю власною музичною мовою

Узагальнюючи викладене вище зазначимо, що визначені нами умови педагогічної емпатії майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін забезпечуватимуть послідовне вдосконалення основ професійного зростання особистості майбутнього вчителя музики; застосування емоційної взаємодії, що впливатиме на результат творчого процесу; спонукання майбутніх фахівців до творчої активності та самовираження на всіх етапах практичної діяльності; взаємозв'язок та послідовність впровадження методики визначеного нами феномена на різних етапах музично-педагогічної діяльності.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. /К.А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Бодина. Е.А. Творческая природа музыкального исполнительства: автореф. дис... канд. иск.: 17.00.02 /Е. А. Бодина; Киев. гос. консерватория им. П. И. Чайковского. – Киев, 1975. – 29 с.
3. Дуранов М.Е. Исследовательский поход к профессионально-педагогической деятельности: (Учеб. пособие). /М.Е. Дуранов, А.Г. Гостев. – Челябинск, Чел-ГУ, 1996. – 72 с.
4. Егоров А.А. Теория и практика работы с хором. /А.Егоров. – М.; Л., 1951. – С. 79.
5. Зязюн І.А. Безсвідомість. Підсвідомість. Творчість (з огляду установки Дмитра Узнадзе) /Іван Зязюн. //Мистецтво та освіта. – 2001. – № 3. – С. 3-9.
6. Каспина В.А. О методах воспитания и их классификациях. /В.Каспина. //Сов. педагогика. – 1970. –№ 1. – С. 281-290.
7. Козир А.В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія]. /Алла Козир. – К.: НПУ імені М.Драгоманова, 2008. – 378 с.
8. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. 2-е изд. /Алексей Николаевич Леонтьев. – М.: Политиздат, 1977. – 303, [1] с.
9. Морозов В.П. Об экспериментально-теоретических исследованиях голоса певца и их значении для вокальной педагогики. /В.Морозов. //Вопросы вокальной педагогики. – Вып. 6 – Л., 1982. – С. 174.
10. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. /Карл Роджерс, пер. с англ. Шениной; [общ. ред. И.Е. Есенина]. – М.: Прогресс, 1994. – 480 с.
11. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. /Сергей Рубинштейн. – М., 1957. – 328 с.

УДК 378.016 : 78

Остапенко Н. І.

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ

В статье рассматриваются современные методологические подходы в системе методической подготовки будущих учителей музыкального искусства. Определены понятия «методология», «методологический подход».

Ключевые слова: методология, методологический подход, методическая подготовка будущих учителей музыкального искусства.

The article deals with the modern methodological approaches in the system of methodical preparation of future teachers of musical art. Defined the concept of «methodology», «methodological approach».

Keywords: *methodology, approach, methodological approach, methodical preparation of future teachers of musical art.*

Сучасна модель професійної підготовки майбутніх фахівців висуває нові вимоги щодо її модернізації та пошуку нових шляхів забезпечення якості освіти відповідно до вимог вищої школи. Зміни та трансформації у педагогіці актуалізують проблему підвищення рівня професійної майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва, зокрема, їхньої методичної підготовки, яка є умовою для досягнення головної мети музичної освіти – формування музичної культури особистості. Це вимагає перегляду традиційних та впровадження нових методологічних підходів до методичної освіти студентів-музикантів.

У науковій літературі дістали ґрунтовне висвітлення багато аспектів методичної підготовки студентів вищих педагогічних закладів освіти. Ученими встановлено співвідношення знань і умінь у професійній підготовці майбутнього учителя музичного мистецтва, визначено шляхи її вдосконалення; обґрунтовано педагогічні умови й апробовано численні методики формування готовності до різноманітних видів музично-педагогічної діяльності. Вирішенню проблем професійної та методичної підготовки учителя музики, деяким її аспектам присвячено праці О.Апраксиної, Л. Арчажникової, Г. Дідич, Л. Коваль, Л.Матвеевої, І.Немикіної, Г. Ніколаї, О. Олексюк, В. Орлова, О. Отич, О. Ростовського, О. Щолокова та ін. Окремі підходи до методичної підготовки студентів-музикантів обґрунтовано у розвідках Л. Масол, Г. Падалки, О. Рудницької та ін.

Методологія педагогічних досліджень містить різні підходи, за допомогою яких ми можемо розглянути певні явища на основі окремого аспекту. В сучасній педагогіці поряд із традиційними (особистісний, індивідуальний, диференційований, діяльнісний, аксіологічний, антропологічний, екзистенціальний, акмеологічний, контекстний, компетентнісний тощо), чільне місце посідають і нові методологічними підходи: полісуб'єктний, креативний, медіологічний, семіотичний, герменевтичний, феноменологічний, цивілізаційний, холистичний, які більше узгоджуються з сучасними соціальними та освітніми реаліями [3 с. 41]. Частіше науковці наголошують на використанні сукупності декількох підходів, бо з позицій лише одного важко зрозуміти сутність предмета дослідження. Ми погоджуємось із точкою зору О.Отич стосовно необхідності «звести широке «методологічне поле» до тих підходів, що найбільше відповідають заявленій науковій проблемі і дозволяють розробити таку організаційно-методологічну систему, яка б задовольняла вимоги суспільства до якості підготовки педагогічних кадрів» [5, с.81]. Варта уваги думка про те, що «нині варто перейти від пошуків негативного у різних підходах до пошуку того, наскільки ефективний в практичному плані кожний теоретичний напрям: які його можливості, де вони, ці можливості, закінчуються; які умови їхнього ефективного використання в практиці навчання й виховання [2, с.71].

Звичайно, у межах однієї статті неможливо розкрити кожен з підходів, тож ми зупинимось детальніше на деяких з них. Широко розповсюдженими та ефективними у системі методичної підготовки майбутніх педагогів-музикантів вважаємо культурологічний, гуманістичний, системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний та компетентнісний.

У широкому значенні *методологія* визначається як учення про методи наукового пізнання. Методологією науки є система теоретичних знань, принципів для наукового пошуку, а також сукупність специфічних засобів дослідження конкретної проблеми [6, с. 528]. «*Методологічний підхід*» є поняттям широко розповсюдженим, проте єдиного тлумачення щодо цього феномену й досі немає. У методології педагогіки «підхід» трактується як вихідна позиція, основне положення чи переконання (цілісний, комплексний, системний, синергетичний та ін.); як напрям вивчення предмета дослідження (історичний, логічний, змістовий, формальний та ін.); як категорія, в якій знаходять відображення методологічні орієнтації дослідників. Кожен підхід уможливорює розгляд досліджуваної

проблеми під іншим кутом зору, розкрити її особливий аспект і побачити у ній те, що неможливо при інших підходах.

Актуальність *культурологічного підходу* (культура – виховання, освіта; духовні надбання суспільства, рівень розвитку людини [1, с. 183]) полягає у «створенні передумов для формування фахівця, здатного реалізувати соціокультурні функції професії». У даному контексті учитель виступає суб'єктом культури, і є істотою творчою, що прагне до культурного перетворення педагогічної реальності. Основними компонентами культурологічного підходу виступають: відношення до суб'єкта як здатного до культурного саморозвитку і самовдосконалення; відношення до педагога як посередника між вихованцем і культурою, готовим ввести його в світ культури, підтримуючи його; відношення до освіти як до культурного процесу, основу якого складають особистісні змісти, діалог і співробітництво учасників процесу; діалог і творчість як засіб розвитку людини культури [2, с. 74, 76].

У методичній підготовці майбутнього педагога-музиканта культурологічний підхід посідає визначальне місце, застосування якого орієнтує студентів не тільки на засвоєння знань, але й оволодіння та розвиток зразками загальної культури, культурними цінностями та народними традиціями, а також уміння передати цей досвід підростаючому поколінню.

До методологічних орієнтирів у галузі методичної підготовки, на наш погляд, слід включити *гуманістичний підхід* (гуманізм – людський). Він спрямований на реалізацію ідей людиноцентризму, гуманістичних цінностей освіти, перенесення акцентів з узагальнених понять: «студентство», «учнівська молодь» тощо на конкретну людину – учня, студента, педагога, захист її прав і свобод, формування в неї громадянських якостей, самосвідомості, прагнення до наслідування гуманістичних ідеалів [4, с.182]. Специфікою застосування означеного підходу у педагогіці вважається ціннісне ставлення до особистості студента, переконання у безмежності його ресурсів, здатності до самовдосконалення та саморозвитку.

Реалізація гуманістичного підходу безпосередньо пов'язана із методичною підготовкою майбутнього педагога-музиканта, стосунки якого з учнями повинні ґрунтуватися на позиції діалогу та співробітництва, рівності, довіри, взаємодопомоги, толерантності, гуманістичному ставленні до світу, до інших людей, до самого себе.

При *системному підході* об'єкт вивчають як систему, а система (грец. – ціле, складене з частин) у свою чергу, є сукупністю принципів, на яких базується будь-яке навчання. У педагогіці системний підхід спрямований на здобуття теоретичних знань, що об'єднані у певну схему, систему, зміст якої полягає в тому, що відносно самостійні елементи системи розглядаються не ізольовано, а у взаємозв'язках та взаємодії з іншими.

О. Щолокова для вивчення різноманітних мистецьких педагогічних явищ наполягає на необхідності використання у процесі професійної підготовки саме системного підходу. Поділяємо думку дослідниці, яка зазначає, що «основним завданням системного підходу є озброєння студентів не лише фактичними теоретичними знаннями, а й методологічними, тобто знаннями про найважливіші елементи знань і структурні зв'язки між ними» [7 с. 13].

У нашому дослідженні методична підготовка майбутніх учителів музики за системним підходом розглядається як взаємозв'язок мети, змісту, форм і методів, засобів навчання і виховання. Такий підхід передбачає розгляд кожного навчального предмета як системи, в якій виділені всі елементи, їх внутрішні і зовнішні зв'язки, що впливають на її функціонування; дозволяє об'єднати в ціле системні властивості і якісні характеристики методичної підготовки, котрі складають загальну систему професійної підготовки вчителя музики.

Системний підхід тісно пов'язаний з *особистісно орієнтованим*, який характеризується усвідомленим ставленням педагога до студента як до особистості та відповідального суб'єкта власного розвитку з метою виявлення його творчих можливостей. При цьому студента визнають головним та повноправним учасником навчального процесу, створюючи необхідні умови для саморозвитку його задатків, здібностей та творчого потенціалу.

Реалізація цього підходу у методичній підготовці передбачає: урахування індивідуальних особливостей, інтересів та потреб студента; визнання його права бути

індивідуальністю з власною позицією щодо різних ситуацій та проблем, а також побудову педагогічного процесу на основі поваги та довіри до майбутнього фахівця. Основною характеристикою такого підходу є його зорієнтованість на цілеспрямований саморозвиток майбутнього педагога-музиканта, розширення його індивідуальних можливостей та сфер їх застосування у педагогічній діяльності.

Діяльнісний підхід передбачає орієнтацію на розвиток творчого потенціалу особистості і дає змогу враховувати індивідуальні особливості кожного студента через включення їх у діяльність, яка сприяє самореалізації й особистісному зростанню. Такий підхід дозволяє виявити можливості формування індивідуальних творчих здібностей та якостей майбутніх педагогів у різних видах діяльності. Тому, у методичній підготовці майбутніх учителів-музикантів необхідно зосередити увагу на тих видах діяльності, якими має оволодіти студент, і забезпечувати їх виконання під час навчання.

На сучасному етапі розвитку освіти одним із важливих методологічних підходів є *компетентнісний підхід* (компетентність – обізнаність, проінформованість, кваліфікація). Його основна ідея полягає в тому, що результатом освіти є не окремі знання, уміння та навички, а компетенції. Сучасна педагогічна наука пояснює компетентнісний підхід як єдину систему визначення мети, відбору змісту, організаційного забезпечення процесу підготовки вчителя на основі виокремлення спеціальних, загальних і ключових компетенцій, що гарантують високий рівень та результативність професійно-педагогічної діяльності вчителя [2, с. 89].

Використання компетентнісного підходу у методичній підготовці майбутнього фахівця музичного мистецтва забезпечує формування основних компетентностей, якими він має оволодіти під час навчання у вищій школі. Зміст цієї підготовки полягає не тільки в отриманні студентами знань, але й в умінні володіти та управляти ними, розуміти, для чого вони потрібні, творчо застосовувати їх на практиці, здатність планувати свою діяльність.

Отже, вважаємо, що означені підходи (культурологічний, гуманістичний, системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) найбільше відповідають методичній підготовці майбутніх фахівців музичного мистецтва і можуть складати її методологічну основу. Вони взаємопов'язані та доповнюють один одного, що у свою чергу створює необхідність вибору форм, методів і засобів навчання, а також змісту підготовки майбутнього фахівця.

Перспективами подальших наукових пошуків вбачаємо у вивченні інших методологічних підходів у системі методичної підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У.Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
2. Мозгальова Н.Г. Теорія та методика інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики: Монографія / Н.Г.Мозгальова; за наук.ред. О.П.Щолокової. – ТОВ Меркьюрі-Поділля: Вінниця, 2011. – 488 с.
3. Отич О. М. Методологічні принципи наукового дослідження / О. М. Отич // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: збірник. – Чернігів, 2010. – Вип. 76. – С. 41–43.
4. Отич О. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти: [монографія] / О.М.Отич; за наук.ред. І.А.Зязюна. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 752 с.
5. Отич О.М. Мистецтво у розвитку індивідуальності педагога / О.Отич. Історичний і методологічний аспекти: монографія / за наук. ред. І. А. Зязюна. – Чернівці: Зелена Буковина, 2008. – 455 с.
6. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.
7. Щолокова О.П. Модернізація фахової мистецької освіти у контексті сучасних гуманістичних ідей / О.П.Щолокова // Теорія і методика мистецької освіти. – К., 2007. – Вип.4 (9). – С.11-15.